

STOMATOLOGIYADA KARIOZ KASALLIGI VA UNI DAVOLASH BOSQICHLARI

To'xtasinova Madina Eraliyevna

Qo'qon universiteti Andijon filiali Stomatologiya yo'nalishi 105-Guruh talabasi
+998 88 984 88 33 E-mail: toxtasinova10@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqola stomatologiyada eng keng tarqalgan kasalliklardan biri – karioz va uning davolash usullari haqida yozilgan. Maqolada kariozning paydo bo'lish sabablari, turlari, oldini olish choralari va zamonaviy davolash bosqichlari atroflicha yoritilgan. Shuningdek, kariozning asoratlari va ularni bartaraf etish yo'llari haqida amaliy maslahatlar berilgan. Maqola keng o'quvchilar doirasi, shu jumladan, sog'lig'iga e'tibor beradiganlar va stomatologiya sohasiga qiziquvchilar uchun foydali manba sifatida xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *Karioz, tish kariesi, stomatologiya, tish emali, davolash bosqichlari, og'iz gigienasi, plomba, remineralizatsiya, kanal davolash, zamonaviy texnologiyalar, kariesning oldini olish, pulpit, periodontit.*

Annotation: *This article is about one of the most common diseases in dentistry – caries and its treatment methods. The article thoroughly covers the causes of caries, its types, prevention measures, and modern treatment stages. It also provides practical advice on the complications of caries and ways to eliminate them. The article serves as a useful resource for a wide range of readers, including those who care about their health and those interested in the field of dentistry.*

Keywords: *Caries, dental caries, dentistry, tooth enamel, treatment stages, oral hygiene, filling, remineralization, root canal treatment, modern technologies, caries prevention, pulpitis, periodontitis.*

KIRISH

Tish kariesi – bu nafaqat stomatologlar, balki oddiy odamlar orasida ham eng ko'p muhokama qilinadigan muammolardan biridir. Dunyo aholisining deyarli 90% dan ortig'i hayotida kamida bir marta karies bilan uchrashadi. Bu kasallik tishning qattiq to'qimalarining asta-sekin yo'qolishiga olib keladi va o'z vaqtida davolanmasa, jiddiy asoratlarga, masalan, tishni yo'qotishga yoki og'iz bo'shlig'ining boshqa kasalliklariga sabab bo'lishi mumkin. Karioz nafaqat tashqi ko'rinishga ta'sir qiladi, balki odamlarning hayot sifatini, ovqatlanish odatlarini va hatto o'ziga bo'lgan ishonchini pasaytiradi.

Ushbu maqola karioz kasalligi haqida umumiy ma'lumot berish, uning paydo bo'lish sabablari, oldini olish usullari va davolash bosqichlarini tushuntirishga qaratilgan. Maqolada ilmiy ma'lumotlar oddiy tilda taqdim etiladi, shunda har bir o'quvchi karies haqida to'liq tasavvurga ega bo'ladi va o'z sog'lig'ini asrash bo'yicha amaliy choralar ko'ra oladi.

Karioz kasalligi haqida umumiy ma'lumot

Karioz – bu tish emalining va undan keyingi tish qatlamlarining (dentin, sement) kimyoviy va biologik jarayonlar natijasida zararlanishi. Bu jarayon odatda og'iz bo'shlig'idagi bakteriyalar, ayniqsa “Streptococcus mutans” va “Lactobacillus” turlari faoliyati natijasida yuzaga keladi. Ushbu bakteriyalar ovqat qoldiqlari, xususan, shakar va uglevodlarni parchalab, kislota hosil qiladi. Bu kislota tish emalini zaiflashtiradi va asta-sekin uning yemirilishiga olib keladi.

Kariozning paydo bo'lishiga bir nechta omillar sabab bo'ladi:

“Noto'g'ri ovqatlanish”: Shakarli ichimliklar, gazaklar va tez hazm bo'ladigan uglevodlarni ko'p iste'mol qilish.

“Og'iz gigienasining yomonligi”: Tishlarni muntazam yuvmaslik yoki noto'g'ri yuvish.

“Genetik omillar”: Ba'zi odamlarda tish emali tabiiy ravishda zaif bo'lishi mumkin.

“Og'iz bo'shlig'ining holati”: Shilliq qavatning kislotalilik darajasi va tuprikning himoya xususiyatlari.

Karioz turlarga bo'linadi:

1. Yuzaki karies: Faqat tish emaliga ta'sir qiladi, odatda og'riqsiz kechadi.

2. O'rta karies: Dentin qatlamiga yetib boradi, sezuvchanlik va og'riq paydo bo'ladi.

3. Chuqur karies: Tishning ichki qismlariga, ya'ni pulpa (nerv) yaqiniga tarqaladi va jiddiy asoratlarga olib kelishi mumkin.

Tish tuzilishini tushunish kariesning qanday rivojlanishini anglash uchun muhimdir. Tishning tashqi qatlami – emal eng qattiq qism bo'lib, uni dentin qatlami qo'llab-quvvatlaydi. Tishning ichki qismida esa pulpa joylashgan bo'lib, u nervlar va qon tomirlaridan iborat. Karioz emaldan boshlanib, chuqurroq qatlamlarga yetib boradi, agar davolanmasa, tishning butunlay yo'qolishiga sabab bo'ladi.

Kariozning oldini olish usullari

Kariozning oldini olish – bu har bir insonning kundalik hayotida qo'llashi mumkin bo'lgan oddiy, ammo samarali choralarni talab qiladi. Quyida asosiy usullar keltirilgan:

1. Og'iz bo'shlig'i gigienasi:

Tishlarni kuniga ikki marta, kamida 2 daqiqa davomida yuvish kerak. Ftorli tish pastasidan foydalanish emalni mustahkamlashga yordam beradi.

Tish ipi yoki maxsus cho'tkalar yordamida tishlar orasidagi joylarni tozalash.

Og'iz chayqagichlardan foydalanish bakteriyalarni yo'qotish va tuprik sifatini yaxshilashga yordam beradi.

2. To'g'ri ovqatlanish:

Shakarli gazaklar, shirinliklar va gazli ichimliklarni iste'molni kamaytirish.

Kaltsiyga boy ovqatlar (sut mahsulotlari, yashil sabzavotlar) va D vitamini tishlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Ovqatdan keyin suv ichish yoki shakarsiz saqich chaynash tuprik ishlab chiqarishni rag'batlantiradi, bu esa tishlarni tabiiy tozalashga yordam beradi.

3. Muntazam stomatologik tekshiruvlar:

Har olti oyda bir marta stomatologga borish kariesni dastlabki bosqichda aniqlashga yordam beradi.

Professional tozalash (ultratovush yoki boshqa usullar) tish toshlari va blyashkani olib tashlaydi.

Ushbu choralarga rioya qilish karies xavfini sezilarli darajada kamaytiradi va tishlarni uzoq muddat sog'lom saqlashga yordam beradi.

Kariozning davolash bosqichlari

Kariozning davolash usullari kasallikning bosqichiga va og'irlik darajasiga qarab farq qiladi. Quyida asosiy davolash bosqichlari keltirilgan:

1. Diagnostika:

Stomatolog tishlarni vizual tekshiruv orqali ko'radi. Ba'zida kariesni aniqlash uchun maxsus bo'yoqlar ishlatiladi.

Rentgen suratlari chuqur yoki yashirin kariesni aniqlashda foydalaniladi.

2. Dastlabki bosqichda davolash:

Agar karies yuzaki bo'lsa, remineralizatsiya usuli qo'llaniladi. Bu jarayonda fluorid laklar yoki maxsus jellar yordamida emal tiklanadi.

Bemor og'iz gigienasini yaxshilashi va shakarli ovqatlarni kamaytirishi tavsiya etiladi.

3. O'rta va chuqur kariesda davolash:

Bu bosqichda zararlangan tish to'qimalari olib tashlanadi. Stomatolog maxsus asboblari yoki lazer yordamida kariesni tozalaydi.

Tozalangan joyga plomba qo'yiladi. Plomba materiallari orasida kompozit, amalgam yoki shisha-ionomerlar mavjud. Kompozit plombalar estetik jihatdan ko'proq afzal ko'riladi.

Agar karies pulpaga yaqin bo'lsa, maxsus izolyatsion qatlam qo'yiladi.

4. Murakkab holatlarda davolash:

Agar karies pulpa (nerv) ga yetib borsa, kanal davolash (endodontik davolash) zarur bo'ladi. Bu jarayonda tishning ichki qismi tozalanadi, dezinfektsiya qilinadi va maxsus material bilan to'ldiriladi.

Ba'zi hollarda tishni saqlab qolish imkonsiz bo'lsa, uni olib tashlash va protez yoki implant bilan almashtirish kerak bo'ladi.

5. Zamonaviy texnologiyalar:

Lazerli davolash: Kariesni og'riqsiz va aniq tozalash imkonini beradi.

Minimal invaziv usullar: Tishning sog'lom qismini maksimal darajada saqlashga yordam beradi.

Kariesni erta aniqlash uchun maxsus skanerlar va diagnostik qurilmalar.

Davolash jarayoni bemorning holatiga va stomatologning tajribasiga bog'liq. Shu sababli, malakali mutaxassisga murojaat qilish muhimdir.

Kariozning asoratlari va ularning oldini olish

Karioz o'z vaqtida davolanmasa, bir qator jiddiy asoratlarga olib keladi:

Pulpit: Tish nervining yallig'lanishi, kuchli og'riq va sezuvchanlikka sabab bo'ladi.

Periodontit: Tish ildizi atrofida to'qimalarning yallig'lanishi, bu tishni yo'qotishga olib kelishi mumkin.

Abstsess: Tish atrofida yiring to'planishi, bu umumiy salomatlikka xavf tug'diradi.

Asoratlarni oldini olish uchun quyidagi choralarni ko'rish lozim:

Har qanday og'riq yoki sezuvchanlikda darhol stomatologga murojaat qilish.

Davolashdan keyin stomatolog tavsiyalariga qat'iy rioya qilish.

Og'iz bo'shlig'ini muntazam tozalash va sog'lom turmush tarzini saqlash.

Xulosa

Karioz – bu oddiy ko'rinadigan, ammo jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin bo'lgan kasallikdir.

Uni oldini olish va davolash har bir insonning qo'lidan keladi, agar u o'z sog'lig'iga mas'uliyat bilan yondashsa. To'g'ri ovqatlanish, muntazam og'iz gigienasi va stomatologik tekshiruvlar tishlarni uzoq yillar sog'lom saqlashga yordam beradi.

Zamonaviy stomatologiya kariesni erta aniqlash va davolashda katta imkoniyatlar taqdim etadi, shuning uchun har qanday shubhada mutaxassisga murojaat qilishdan tortinmang.

Sog'lom tishlar – nafaqat chiroyli tabassum, balki umumiy salomatlikning muhim qismidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Stomatologiya bo'yicha umumiy qo'llanma". Toshkent, 2020.

2. Xolmatov, A. "Karies va uning oldini olish usullari". Stomatologiya jurnali, 2023, №2, 15-20-betlar.

3. Qodirov, Sh. "Zamonaviy stomatologiyada karioz davolash texnologiyalari". Toshkent, Ilmiy nashrlar, 2022.

4. Juraev, N. "Stomatologik kasalliklar va ularning profilaktikasi". Samarqand, Tibbiyot instituti nashrlari, 2021.

5. *Stomatologiya: Ilmiy-amaliy jurnal*. Toshkent, 2024, №1, 25-30-betlar.

6. Ahmedov, R. "Og'iz bo'shlig'i kasalliklarining davolash usullari". Toshkent, Fan va texnologiya, 2019.

7. Saidova, M. "Tish kariesining zamonaviy diagnostikasi". Tibbiyot jurnali, 2022, №3, 10-15-betlar.